

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKAN-
DE nr 5/1986-87 med anledning av
landskapsstyrelsens framställning till
landstinget med förslag till grundskol-
lag för landskapet Åland.

Landstinget har den 14 november 1986 inbegärt kulturutskottets yttrande över nämnda framställning. Utskottet, som i ärendet hört vicelanträdet Gunnevi Nordman, ordföranden för skolnämnden i Saltvik Ben-Erik Alm, talpedagogen Gunvor Blomqvist, kantorn Göran Blomqvist, skolinspektören Stina Colerus-Nordlund, rektorn Jan-Erik Dahlgren, klassläraren Bengt Engman, representanten för hem- och skolaföreningen vid Strandnäs högstadium Bertel Eriksson, ordföranden för skolnämnden i Mariehamns stad Birgitta Eriksson, skolsekreteraren Ragnar Erlandsson, ämnesläraren i språk Silvana Fagerholm, skolsekreteraren Per-Olof Friberg, rektorn Märtha Grunér, ämnesläraren i musik Knut Grüssner, ordföranden för De Utvecklingsstördas Väl r.f. Göran Hansen, representanten för Hammarlands föräldraförening Gun Helenius, ordföranden för Ålands lärarförening r.f. Nils Holmström, ämnesläraren i teckning Dick Häggblom, utbildningschefen Börje Karlsson, ämnesläraren i teckning Per-Erik Karlsson, skolsekreteraren Marianne Kullman, ordföranden för kommunala samarbetsnämndens arbetsutskott Viking Lindbom, ämnesläraren i religion Kjell Nilsson, lagberedningssekreteraren Michael Patrickson, kyrkoherden Stefan Snellman, ämnesläraren i språk Anna-Lisa Stjärnfeldt och ämnesläraren i språk Gerd Åkerfelt, får i anledning härav anföra följande.

I framställningen föreslås att det stora antal författningar i vilka finns bestämmelser om grundskolan och dess verksamhet upphävs för att ersättas av en grundskollag för landskapet Åland, eftersom uppdelningen på flera författningar inte kan anses tillfredsställande ur bland annat rättssäkerhetssynpunkt.

Allmän motivering

Kulturutskottet har vid sin behandling av ärendet fäst vikt vid att grundskolan lagfästs först i och med detta förslag och därför önskat se lagen i ett vidare perspektiv. Införandet av en enhetsskola i form av grundskola kan betecknas som en av vår tids största utbildningsreformer. När grundskolan infördes år 1974 togs ett viktigt steg i riktning mot enhetsskolans förverkligande, och den nu föreslagna lagen utgör slutpunkten för ett långvarigt och omfattande reformarbete.

Lagfästelsen av grundskolan innebär, enligt kulturutskottets förmenande, i huvudsak följande:

1. Enhets skolans förverkligande

Läroplikten i Finland har utvidgats till att omfatta alla barn, och genom lagförslaget får alla läropliktiga rätt till grundskolundervisning. Läroplanen för en årskurs är densamma för samtliga elever inom årskursen. Slutligen är grundskolan kostnadsfri för eleverna, varför alla, oberoende av ekonomiska förutsättningar, kan genomgå grundskolan.

2. Decentralisering av ansvaret för skolförvaltningen

Enligt kulturutskottets förslag kan det lokala ansvaret för skolor i kommun där man så önskar läggas på en direktion, vars medlemmar har god kännedom om förhållandena i skolan. Där direktion inte finns handhar skolnämnden direktions ärenden. Införandet av elevrepresentanter som fullvärdiga direktionsmedlemmar utgör också ett steg i utvidgningen av beslutanderätten.

3. En pedagogisk förnyelse

Kulturutskottet konstaterar att landskapsstyrelsen i sin framställning inte beaktat den allmänna kritik som anförts mot grundskolan såsom varande alltför teoretisk. Utskottet har därför t.ex. bland de s.k. tillvalsämnena i högstadiet ägnat särskild uppmärksamhet åt skapande ämnen som bild och form, drama, musik och dans. Genom detta önskar utskottet framhålla vikten av att grundskolan tar tillvara elevernas spontana skaparkraft och positiva attityd till skolan och inläringen. Lagförslaget, som innebär att alla barn oberoende av förutsättningar har rätt till grundskolundervisning, medför större krav på individualisering av undervisningen, som skall beakta elevernas mognad och förutsättningar. Införandet av det s.k. timresurssystemet i grundskolan innebär också en pedagogisk förnyelse i och med att undervisningen i större omfattning kan organiseras enligt den egna skolans förutsättningar och behov.

Detaljmotivering

1 §. Utskottet har valt att dela upp framställningens 1 § i två paragrafer varav den första anger vad grundskolan är. Av betänkandets allmänna motivering framgår vad som avses med enhetsskola.

2 §. I paragrafen anges vilka grundskolans uppgifter är. Eftersom man i det praktiska skolarbetet inte kan skilja åt fostran och undervisning anser utskottet att grundskolan bör ha båda dessa uppgifter. Fostran innebär i första hand upprätthållande av sådana normer i skolsamfundet som t.ex. att man skall tala sanning och visa hänsyn och respekt för andras åsikter och egendom.

3 §. Kulturutskottet föreslår att grundskolan, för att den på bästa sätt skall kunna fylla sin uppgift, skall verka i nära samarbete med hemmen. Skrivningen är ett uttryck för kulturutskottets syn på att skolan skall dela hemmets ansvar för barnens fostran.

4 §. En ändring i paragrafen föreslås i klagörande syfte. Med lärokurs avses det stoff som bör genomgå i ett läroämne. Grundskolans lärokurser utgör således den sammanlagda mängden av lärokurserna i de olika ämnena.

5 §. I paragrafens 2 mom. sägs att grundskolan kan ha ett högst tvåårigt förskolastadium för de handikappade elever vilkas läroplikt enligt 42 § fortgår i elva år. Med förskolastadium avses skolgången under de två första läropliktsåren då barnet är sex till åtta år gammalt. Skolgången på detta stadium kan ordnas antingen inom den vanliga förskolan eller inom grundskolan t.ex. i form av en särskild klass för de här barnen eller genom särskild undervisning inom de vanliga klasserna.

6 §. Genom detta tillägg önskar kulturutskottet framhålla vikten av att skolorna i skärgården så långt det bara är möjligt upprätthålls eftersom skolorna i de små skärgårdsamhällena är av mycket central betydelse.

8 §. I framställningen sägs att fler skolor kan inrättas inom samma distrikt då fråga är om låg- och mellanstadieskola. Eftersom högstadiedistriktet i skärgården idag har fler än en skola föreslår utskottet att flere skolor, oberoende av vilka stadier de omfattar, kan inrättas inom samma distrikt om särskilda skäl därtill föreligger.

11 §. Ändringen är av språklig karaktär.

12 §. Förslaget att representant för lärarkåren eller övrig personal inte kan vara ordförande eller viceordförande i skolnämnden motiveras med att det är till fördel att en kommunal nämnd leds av förtroendevalda.

Ordföranden Sundback och ledamoten Lindholm anmäler avvikande åsikt och anser att följande mening bör utgå: "Därtill kan fullmäktige utse sakkunniga till adjungerade medlemmar, vilka har yttranderätt men inte rösträtt i skolnämnden."

17 §. Bestämmelserna om kommunernas deltagande i kommunalförbunds anläggningskostnader för skola som förvaltas av förbundet föreslås ändrad så att de överensstämmer med gällande principer för kostnadsfördelning inom kommunalförbund för högsta-
dium.

18 §. Kulturutskottet anser att en fungerande direktion är värdefull för skolan och dess verksamhet. Av praktiska och lokala skäl kan det dock vara svårt att på Åland få obligatoriska direktioner att fungera på samma sätt som t.ex. i riket, varför utskottet föreslår att det ankommer på kommunerna att avgöra om direktion skall tillsättas eller inte. Genom frivilligheten skapas förutsättningar för direktioner i sådana skolor där intresse finns och det är just i dessa skolor som direktionsarbetet kan bli meningsfullt och av betydelse. Initiativ till direktion kan tas av elever, föräldrar och lärare vid den enskilda skolan och det är av stor vikt att direktionen självständigt och fritt kan arbeta för att skapa positiva förhållanden i skolan. Utskottet konstaterar att landskapsstyrelsens förslag inte uppmuntrar till dessa frivilliga direktioner.

I paragrafens andra moment har ordningsföljden mellan direktionens arbetsuppgifter ändrats eftersom det centrala i direktionens arbete är att främja skolarbetet.

19 §. Utskottet har inte funnit orsak att särskilja de olika stadierna i grundskolan vad gäller utnämningen av direktion. I låg- och mellanstadieskolor, i vissa högstadieskolor, samt i skolor med låg-, mellan- och högstadium utses direktion av skolnämnd. I den sistnämnda typen av skolor skall dock två medlemmar utses av kommunalförbunds styrelse som också utser direktion i sådan högstadieskola som förvaltas av ett kommunalförbund.

Utskottet har funnit det naturligt att utnämningen inom högstadiedistriktet sköts av förbundsstyrelse i stället för förbundsfullmäktige eftersom styrelsen enligt 17 § skall fungera som skolnämnd.

20 §. Utskottet anser att högstadieskolas elever själva skall ge förslag till elevrepresentant i skolans direktion och att det är den enskilda skolans sak att besluta hur representanten utses. Eftersom allmänna val bland skolans elever i regel är nyttiga för fostran i demokrati, bedömer utskottet det som troligt att sådana val kommer att förrättas i skolorna.

Eftersom hem- och skolaföreningar inte finns vid alla skolor, har utskottet inte funnit det ändamålsenligt att i lagtexten nämna organisationen vid namn. Liksom vad gäller elevrepresentanterna anser utskottet att det i stället bör göras en bedömning från skola till skola hur föräldrarepresentanterna utses. Vid skolor med en aktiv hem- och skolaförening ligger det givetvis nära till hands att föreningen föreslår representanter. I andra skolor kan föräldrarepresentanterna utses, t.ex. vid ett allmänt föräldramöte.

21 §. I framställningen undantas elevrepresentanterna från direktionens tvååriga mandattid utan att det av lagförslaget framgår vilken mandattid de i stället skall utses för. Utskottet föreslår att elevrepresentant utses för en mandattid om ett år.

En ändring i förhållandet till framställningen föreslås också beträffande valbarheten till direktion, så att de som är valbara till kommunfullmäktige i någon av högstadie-distrikts kommuner också är valbara till direktionen för högstadieskola som förvaltas av kommunalförbund. Ändringen föreslås bl.a. eftersom det vid ärendets behandling har framkommit att endast tre lärare av trettio i annat fall vore valbara till direktion i en av högstadieskolorna i landskapet. Till direktioner i övriga skolor är den valbar som är valbar till kommunfullmäktige i den kommun i vilken skolan är belägen. Paragrafen motsvarar 22 § i framställningen vars 2 och 3 mom. föreslås utgå.

22 §. Eftersom direktionerna föreslås frivilliga har utskottet inte funnit det motiverat att företrädare för landskapsstyrelsen skall ha närvarorätt vid sammanträdena. Framställningens 23 § 2 mom. föreslås därför utgå.

25 §. Utskottet har föreslagit att grundskola vid behov skall kunna ha en viceföreståndare i stället för en biträdande föreståndare. Skillnaden mellan en biträdande föreståndare och en viceföreståndare är att biträdande föreståndare handhar vissa av de uppgifter som annars skulle ankomma på föreståndaren ensam medan en viceföreståndare handhar föreståndarens uppgifter endast vid dennes förfall. Behov av en biträdande föreståndare föreligger naturligtvis enbart vid större skolor medan också mindre skolor kan ha behov av en viceföreståndare.

Viceordföranden Gustafsson anmäler avvikande åsikt och anser att rektorstjänst skall finnas vid skola som omfattar låg-, mellan- och högstadium.

27 §. För att eleverna skall känna sig trygga är det viktigt att varje klass på högstadiet har klassföreståndare. Organisatoriskt kan detta lösas på flera sätt och utskottet anser det vara varje enskild skolas sak att använda sig av den lösning man finner lämpligast.

29 §. Utskottet anser det motiverat att i paragrafen inta en bestämmelse om när arbetsåret tidigast kan börja respektive sluta, dels med tanke på eleverna och deras vårdnadshavare som i god tid bör kunna planera sommaren och dels med tanke på lärarnas planering av skolarbetet.

30 §. Ett av vår tids stora problem är stressen för såväl de enskilda som för familjerna. Enligt kulturutskottet är det därför viktigt att framhålla elevernas rätt till avkoppling och vila genom införande av denna paragraf.

31 §. Eftersom de hörselskadade själva betraktar teckenspråket som sitt första språk föreslår utskottet att till paragrafen fogas ett moment med innebörd att teckenspråk kan användas som undervisningsspråk för hörselskadade elever.

35 §. Utskottet har kunnat konstatera att de konstnärliga ämnena har en mycket svag position i läroplanen, speciellt i högstadiet. Detta missförhållande kan rättas till t.ex. genom ökade möjligheter till undervisning i konstnärliga ämnen som tillvalsämnen och genom att antalet undervisningstimmar för dessa ämnen ökar i timplanen så att undervisningen i bildkonst och musik vardera skulle omfatta minst en veckotimme.

Viceordföranden Gustafsson anmäler avvikande åsikt och anser att undervisningen i engelska språket bör kunna inledas antingen i årskurs tre eller fyra och undervisningen i finska språket antingen i årskurs fem eller sex.

36 §. Med timresurs avses det antal lärartimmar som skolan maximalt får använda för att genomföra i läroplan avsedd undervisning.

37 §. Eftersom direktionen har till uppgift att främja skolarbetet bör den få tillfälle att uttala sig om skolans arbetsplan.

39 §. Kulturutskottet anser det viktigt att de elever som befrias från grundskolans allmänna religionsundervisning, som till stora delar utgör undervisning i etiska frågor, inte "lämnas i ett värdetomrum". Med tanke på att stödundervisning i andra ämnen meddelas för verkligt små grupper föreslår utskottet därför att alla elever skall ha rätt till undervisning antingen i religionskunskap, livsåskådningskunskap eller till undervisning enligt deras egen trosbekännelse. Utskottet konstaterar också att antalet undervisningstimmar är fastslaget per årskurs och att det inte är motiverat att befriade elever skall åtnjuta undervisning under färre antal timmar.

Viceordföranden Gustafsson anmäler avvikande åsikt och anser att paragrafen borde ha den i framställningen föreslagna lydelsen.

40 §. Ändringen är föreslagen för att skolnämndens planering skall underlättas.

47 §. Utskottet anser att direktions roll i skolan bör vara av positiv karaktär varför den inte bör åläggas en kontrollfunktion liknande den i framställningen föreslagna. I stället

bör skolnämnden som en sista utväg kopplas in vid upprepad eller fortsatt obefogad frånvaro.

53 §. Om inte andra åtgärder hjälper bör, enligt utskottet, elev, som uppenbart stör undervisningen och inte anpassar sig till skolans arbetsformer, kunna avstängas från skolan för en tid av en till tre månader. Utskottet ser inte denna avstängning som ett straff eller som en disciplinär åtgärd utan anser att avstängningen dels syftar till att åstadkomma arbetsro i klassen, dels till att tillräcklig uppmärksamhet skall kunna ägnas åt den elev som blir avstängd, så att eleven i framtiden skall ha en chans att anpassa sig till skolans arbetsformer.

Utskottet föreslår också att beslutet om avstängning inte skall underställas landskapsstyrelsen för fastställelse eftersom det är fråga om en åtgärd som syftar till att återställa de goda arbetsförhållandena och beslut alltså bör kunna fattas på lokal nivå.

Viceordföranden Gustafsson och ledamoten Lindholm anmäler avvikande åsikt och anser att minimitiden för avstängning av elev bör vara två veckor.

55 §. Utskottet anser att elevs skolmåltid bör vara tillräcklig både till mängden och ur näringssynpunkt och att varje elev bör erbjudas ett exemplar av varje lärobok. De flesta av skolans böcker är allmänbildande och kan vara bra att senare använda som uppslagsböcker, eftersom det inte kan förväntas att all kunskap som förmedlas i skolan skall sitta i för resten av livet. Dessutom kan en diskussion i klassen om huruvida böckerna skall återanvändas nästa år eller inte, vara nyttig.

Ordföranden Sundback och ledamoten Lindholm anmäler avvikande åsikt och anser att man i lagtexten inte behöver skriva att måltiden skall vara tillräcklig.

Ledamoten Lindholm anser dessutom att man inte heller behöver skriva att varje elev har rätt att erhålla ett exemplar av varje lärobok.

56 §. Enligt vad utskottet fått erfara fungerar den gällande regeln om att skolskjuts skall ordnas för elev som har mer än fem kilometers skolväg i praktiken bra eftersom skolskjuts också av särskilda skäl kan ordnas för en kortare skolväg. Utskottet har således inte funnit skäl att ändra gränsen i enlighet med landskapsstyrelsens framställning.

58 §. Redan idag förekommer lägerverksamhet för skolelever under sommaren. Läger- och annan rekreativ verksamhet kan ordnas av såväl kommun som t.ex. privat organisation typ Folkhälsan och verksamheten kan bedrivas både under sommaren och under t.ex. sportlov. Utskottet har valt att inte använda "sommarkoloniverksamhet" eftersom uttrycket i praktiken är obekant på Åland.

59 §. Begreppet "i skolan" innefattar enligt utskottet all i skolans arbetsplan avsedd skolverksamhet såväl inom som utom själva skolbyggnaden.

Ordföranden Sundback och ersättaren Öberg anmäler avvikande åsikt och anser att "i skolan eller under skolfärden" bör ersättas med "i skolan, under skolfärden eller i samband med annan skolverksamhet".

61 §. Utskottet har valt att använda begreppet "skolgångsbiträden" i stället för "särskilda assistenter" eftersom dessa personer i praktiken redan benämns skolgångsbiträden och eftersom denna yrkesbenämning används vid utbildningen av dem.

62 §. Utskottet föreslår att framställningens 62 § utgår såsom obehövlig varför 62 § i betänkandet motsvarar framställningens 63 §.

Utskottet anser att en samlad förteckning över vilka tjänster som kan finnas i grundskolan är på sin plats.

65-66 §§. Paragraferna har kompletterats med speciallärare och lärare i specialklass eller specialklasslärare eftersom dessa utelämnats i framställningen.

68 §. Utskottet har inte ansett det lämpligt att vikarier eller timlärare för en längre tid kan antas till tjänst utan att den ledigförklarats. Med kortare tid avser utskottet en tid som är kortare än en hel termin. I klagörande syfte föreslås ett nytt 6 mom. med innebörd att skolnämnden också beviljar tjänstledighet.

72 §. Bestämmelsen motsvarar i stort sett 55 § i kommunallagen för landskapet Åland (5/80).

77 §. Enligt 61 § i landskapslagen om folkskolväsendet i landskapet Åland (23/58) skall lärare vars tjänst indragits förflyttas till annan för honom lämplig lärartjänst eller uppföras på indragningsstat. Eftersom reglerna för indragningsstat är föremål för omarbetning, har utskottet valt att i lagtexten hänvisa till de regler som gäller för landskapets tjänstemän. Paragrafen saknar motsvarighet i framställningen.

83 §. Ändringen föreslås i förtydligande syfte.

84 §. Utskottet föreslår att tystnadsplikten utökas från anställda inom grundskolan till att också gälla förtroendevalda. Med förtroendevalda avser utskottet också t.ex. personal- och elevrepresentanter i direktion.

88 §. Utskottet konstaterar att besvärsmåttbestämmelserna i paragrafens 2 mom. saknar motsvarighet i lagens materiella bestämmelser vad gäller godkännande av arbetsordning och beslut om ibruktagande av ny lärobok. Utskottet har valt att ändå föreslå att i lagen intas besvärsmåttbestämmelserna sådana de lyder i framställningen och förutsätter att landskapsstyrelsen i förordning intar motsvarande materiella bestämmelser.

Eftersom utskottet, som framgår av motiveringen till 47 §, anser att direktionens roll bör vara positiv föreslås att stadgandet om skriftlig varning som tilldelas elev utgår ur paragrafen.

89 §. Ändringen gällande ferieverksamhet står i konformitet med ändringen i 58 §.

90 §. Paragrafen motsvarar 90 § i framställningen. Liksom i 88 § konstaterar utskottet att motsvarande materiella stadganden saknas i lagförslaget, denna gång vad gäller 4 och 6 punkterna. Utskottet förutsätter åter att landskapsstyrelsen i förordning intar de materiella bestämmelserna.

94 §. Liksom i 88 och 90 §§ saknas i lagförslaget materiell motsvarighet till stadgandet om landskapsstyrelsens beslut som gäller elevbedömning och uppflyttning till årskurs. På samma sätt som i nämnda paragrafer förutsätter utskottet att de materiella bestämmelserna intas i förordning.

98 §. Utskottet har vid behandlingen av ärendet kunnat konstatera att de flesta sakkunniga vilka berörs av en ändring av reglerna gällande grundskolan anser det vara till fördel att lagen träder i kraft den 1 augusti 1988. Pågående försöksverksamhet bör enligt utskottet dock fortsätta och eventuellt också utvidgas så att läsåret 1987-88 kommer att utgöra en övergångsperiod mellan de gamla och nya reglerna.

Med hänvisning till det anförda får utskottet härmed vördsamt föreslå

att Landstinget måtte antaga det i framställningen ingående lagförslaget i följande lydelse:

Grundskollag
för landskapet Åland

(Ingressen lika som i framställningen).

1 kap.

Grundskolans uppgift och uppbyggnad

1 §

(Lika som i framställningens 1 § 1 mom.)

2 §

Grundskolans uppgift är att i sin undervisning och övriga verksamhet ge sina elever sådana kunskaper och färdigheter som erfordras för en allsidig personlighetsutveckling och fostra sina elever till harmoniska, ansvarsställande, självständiga och kreativa människor med förmåga att samarbeta.

Undervisningen skall ge eleven grundliga insikter i och förståelse för den åländska självstyrelsen och kulturen, livsmiljön och naturen. Undervisningen skall dessutom främja demokrati, internationellt samarbete och fred, jämställdhet mellan könen och ge medvetenhet om människors lika värde.

3 §

(1 mom. lika som i framställningens 2 § 1 mom.).

Grundskolan skall verka i nära samarbete med hemmen.

4 §

(1 mom. lika som i framställningens 3 § 1 mom.).

För dem som genomgått grundskolans lärokurser kan med landskapsstyrelsens tillstånd undervisningen förlängas med ett läsår, varvid bestämmelserna om undervisning på högstadiet i tillämpliga delar skall gälla.

(3 mom. lika som i framställningens 3 § 3 mom.).

5 §

(Lika som i framställningens 4 §).

2 kap.

Skyldighet att ge grundskolundervisning samt distriktsindelning

6 §

(1 mom. lika som i framställningens 5 § 1 mom.).

Landskapsstyrelsen kan av synnerliga skäl ålägga två eller flera kommuner att samarbeta för att upprätthålla gemensam grundskola. I skärgården bör dock undervisning inom den egna kommunen eftersträvas.

7 §

(Lika som i framställningens 6 §).

8 §

I varje skoldistrikt skall finnas en skola. Inom samma distrikt kan av särskilda skäl inrättas fler än en skola.

(2 mom. lika som i framställningens 7 § 2 mom.).

9 §

(Lika som i framställningens 8 §).

3 kap.

Förvaltning

10 §

(Lika som i framställningens 9 §).

11 §

(1 mom. lika som i framställningens 10 § 1 mom.)

Skolnämnden skall leda och övervaka skolväsendet, följa skolans undervisning och övriga verksamhet samt verka för skolväsendets utveckling.

12 §

Till medlemmar i skolnämnden utser kommunens fullmäktige minst sex och högst tolv medlemmar, av vilka en skall tillhöra lärarkåren och en lärarkåren eller den övriga personalen vid kommunens skolor. En av medlemmarna utses samtidigt till ordförande och en till viceordförande. Representant för lärarkåren eller den övriga personalen vid kommunens skolor kan dock inte vara ordförande eller viceordförande i nämnden. Därtill kan fullmäktige utse sakkunniga till adjungerade medlemmar, vilka har yttranderätt men inte rösträtt i skolnämnden. Skolnämndens mandattid sammanfaller med kommunfullmäktiges.

(2 mom. lika som i framställningens 11 § 2 mom.)

13-16 §§

(Lika som i framställningens 12-15 §§).

17 §

(1 mom. lika som i framställningens 16 § 1 mom.).

Vad i denna lag är stadgat om kommun, kommunstyrelse och kommunfullmäktige skall för högstadiums del i motsvarande fall gälla kommunalförbund, förbundsstyrelse och förbundsfullmäktige.

Förvaltas skola av ett kommunalförbund skall kommunerna delta i kommunalförbundets anläggningskostnader så att hälften av bruttokostnaderna fördelas mellan kommunerna i förhållande till antalet skattören i kommunerna under föregående år. Den andra hälften fördelas i förhållande till antalet läropliktiga i envar kommun under ifrågavarande år. I de årliga driftskostnaderna deltar kommun i förhållande till antalet elever.

18 §

Grundskola kan ha en direktion som är underställd skolnämnden. Saknas direktion handhar skolnämnden direktionens uppgifter.

Direktion har till uppgift att understödja den fostran och undervisning som ges i skolan, att upprätthålla och främja kontakter mellan skolan och hemmen, att övervaka skolans verksamhet och förvaltning samt att handha övriga uppgifter som ankommer på direktionen.

19 §

Direktion utses av skolnämnd. I högstadieskola som förvaltas av kommunalförbund utses direktion av förbundsstyrelsen som också utser två av medlemmarna i direktion för skola med låg-, mellan- och högstadium.

I låg- och mellanstadieskola består direktion av fem medlemmar och i högstadieskola samt i skola med låg-, mellan- och högstadium av sju medlemmar.

20 §

Direktions medlemmar utses bland elevernas vårdnadshavare, skolans lärare och övriga personal. I direktion för högstadieskola skall minst en medlem utses på förslag av skolans elever. (Utesltn.).

(2 och 3 mom. lika som i framställningens 21 § 2 och 3 mom.).

21 §

Direktions medlemmar samt deras ersättare (utesltn.) utses för en mandattid på två år med undantag för elevrepresentant som utses för ett år. Om medlemmarnas och ersättarnas valbarhet gäller vad som är stadgat i kommunallagen för landskapet Åland om nämnd respektive förbundsstyrelse. Direktion utser inom sig ordförande och viceordförande. Intill dess val förrättats utövas ordförandeskapet av den medlem som är äldst. Direktion är beslutför när minst hälften av dess medlemmar är närvarande.

(2 mom. lika som i framställningens 22 § 2 mom.)

22 §

Direktion skall sammankallas utan dröjsmål om skolnämnden eller minst en tredjedel av direktionens medlemmar det kräver. Skoldirektören eller skolsekreteraren i kommunen skall kallas till direktionens sammanträde där han har yttranderätt men inte rösträtt.

23 §

(1 mom. lika som i framställningens 24 § 1 mom.).

Lärarkåren skall planera och främja skolarbetet samt medverka till att upprätthålla goda arbetsförhållanden.

24 §

(Lika som i framställningens 25 §).

25 §

Grundskola skall ha en föreståndare och vid behov en biträdande föreståndare eller en viceföreståndare.

Vid skola som omfattar enbart högstadium och vid skola med låg- och mellanstadium som varaktigt har minst tolv basgrupper benämns föreståndaren rektor. I sådan skola kan även en biträdande rektor utses. Vid skola som omfattar låg-, mellan- och högstadium kan rektorstjänst finnas.

(3-5 mom. lika som i framställningens 26 § 3-5 mom.).

26 §

(Lika som i framställningens 27 §).

27 § (28 §)

I högstadiet skall finnas klassföreståndare som förordnas av föreståndaren. Till klassföreståndare skall i första hand utses (uteslutn.) lärare som i betydande omfattning undervisar (uteslutn.) i ifrågavarande klass.

4 kap.

Arbetstid och undervisning

28 §

(Lika som i framställningens 29 §).

29 §

(1-2 mom. lika som i framställningens 30 § 1-2 mom.).

Läsåret indelas i en höst- och en vårtermin. Arbetsåret börjar tidigast den 15 augusti och slutar senast den 31 maj. Dag för arbetsårets början och slut liksom läsårets lovdagar fastställs av landskapsstyrelsen.

30 §

Elevernas arbetsmängd får inte vara större än att det återstår tillräckligt med fritid till vila och rekreation.

31 §

(1 och 2 mom. lika som i framställningen).

För hörselskadade elever kan teckenspråk användas i undervisningen.

32-34 §§

(Lika som i framställningen).

35 §

(1 mom. lika som i framställningen).

I engelska språket undervisas från årskurs tre. Finska språket är valbart undervisningsämne från årskurs fem. Här avsedd språkundervisning får dock inte ges utan sådant samtycke av vederbörande kommun, som avses i 35 § 3 mom. självstyrelselagen för Åland.

Tillvalsämnena på högstadiet är språk, merkantila ämnen, teknik, datalära, bildkonst, musik, drama, dans eller andra ämnen som ingår i skolans uppgifter. Språkundervisning som tillvalsämne kan anordnas från årskurs sju i finska och från årskurs åtta i tyska, franska eller ryska språken.

(4-6 mom. lika som i framställningen).

36 §

Vid skola skall för varje läsår uppgöras en arbetsplan. I arbetsplan finns bestämmelser om hur skolans timresurs skall användas för undervisning i olika läroämnena och annan med skolans uppgift överensstämmande verksamhet, om lärarnas och timlärnarnas arbetsmängd, föreståndarens undervisningstimmar, undervisning som ges utanför skolan samt arbete i elev- och ungdomsklubbar.

37 §

Förslag till arbetsplan uppgörs av skolans föreståndare i samråd med lärarna. Skolnämnden fastställer arbetsplan efter att ha hört direktion där sådan finns.

(2 mom. lika som i framställningen).

38 §

(Lika som i framställningen).

39 §

Elev som befriats från grundskolans allmänna religionsundervisning skall erhålla undervisning enligt sin egen trosbekännelse eller i livsåskådningskunskap om inte motsvarande undervisning på annat sätt ordnas av vårdnadshavaren.

Ges i 1 (uteslutn.) mom. avsedd undervisning i grundskolan skall denna undervisning ges under lika många veckotimmar som religionsundervisning ges.

(Uteslutn.).

5 kap.

Läroplikt

40 §

(1-2 mom. lika som i framställningen).

Vårdnadshavare skall senast i samband med skolans inskrivning tillställa skolnämnden i 2 mom. nämnd ansökan.

41 §

Läropliktigt barn skall genomgå grundskola eller erhålla motsvarande undervisning i annan skola eller i hemmet, såvida inte barnets utveckling och psykiska funktioner är hämmade eller störda i sådan utsträckning att barnet inte kan tillägna sig undervisningen.

(2 mom. lika som i framställningen).

42-44 §§

(Lika som i framställningen).

45 §

Till första årskursen intas i allmänhet endast barn som uppnått läropliktsåldern. Barn som är äldre än sju år intas i den årskurs som är avsedd för barnets åldersgrupp. Dock kan sexårigt barn intas i skolan om barnet uppnår föreskriven ålder före den 1 juni därpåföljande år samt om läkare, efter det barnet genomgått skolmognadsprövning, förordar att barnet intas och plats finns i skolan.

46 §

Elev som söker inträde i annan än grundskolans första årskurs skall förete utredning över att elev har för årskursen tillräckliga kunskaper. Saknas sådan utredning skall förhör som visar att eleven har erforderliga kunskaper hållas i skolan.

I skola med endast en lärare intas nya elever till första årskursen vartannat år.

Härvid kan efter skolmognadsprövning till årskursen även intas sexårigt barn vilket före första arbetsårets utgång fyller sju år. Intagning bör i regel ske jämna årtal.

47 §

(1 mom. lika som i framställningen).

Vid fortsatt obefogad frånvaro skall skolnämnden uppmana vårdnadshavaren att fullgöra i 1 mom. nämnd skyldighet. Beroende på omständigheterna gör skolnämnden anmälan hos socialnämnden eller vidtar i 85 § nämnd åtgärd. Tillhör läropliktig elev annan skolnämnds förvaltningsområde skall meddelande om vidtagen åtgärd lämnas till denna skolnämnd.

6 kap.

Rätt till skolgång

48 §

(1-2 mom. lika som i framställningen).

Rätt till skolgång fortgår tills eleven har genomgått grundskolans lärokurser eller till utgången av juli månad det år då eleven fyller 18 år, om inte landskapsstyrelsen av särskilt skäl beviljar förlängning.

Landskapsstyrelsen meddelar närmare anvisningar om rätten att i särskild examen avlägga prov över grundskolans lärokurser eller del därav.

49 §

Elev har rätt att gå i grundskola i det distrikt där eleven är bosatt. Föreligger godtagbara skäl har eleven rätt att gå i skola inom annat skoldistrikt än sitt eget, om inte detta medför någon ändring i antalet basgrupper i elevens eget distrikt eller i det andra distriktet.

(2 mom. lika som i framställningen).

50-51 §§

(Lika som i framställningen).

7 kap.

Elevernas skyldigheter

52 §

Elev skall fullgöra sina uppgifter samvetsgrant, uppträda hänsynsfullt, följa skolans ordningsregler och hantera skolans egendom med omsorg.

53 §

Skolnämnd kan efter att ha hört elevens vårdnadshavare för minst en månad och högst tre månader åt gången avstänga elev som uppenbart stör undervisningen och inte anpassar sig till skolans arbetsformer. Undervisning eller annan lämplig åtgärd ägnad att anpassa eleven till skolan skall genom kommunens försorg anordnas för elev som avstängts.

8 kap.

Understöd till eleverna

54 §

(Lika som i framställningen).

55 §

Under varje arbetsdag skall elev erhålla en tillräcklig skolmåltid. Varje elev skall erbjudas ett exemplar av varje lärobok under skoltiden.

56 §

För elev (uteslutn.) som har mer än fem kilometers skolväg skall skolskjuts från lämplig uppsamlingsplats eller ledsagning av elev ordnas. Likaså skall skolskjuts eller ledsagning ordnas om vägen till skolan med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför ansträngande eller farlig (uteslutn.).

(2 mom. lika som i framställningen).

57 §

(Lika som i framställningen).

58 §

För elever kan under ferier ordnas läger- och annan rekreationsverksamhet enligt anvisningar av landskapsstyrelsen.

59-60 §§

(Lika som i framställningen).

61 §

För att biträda handikappade elever kan skolgångsbiträden anlitas.

9 kap.

Grundskolans anställda

62 §

(1 mom. lika som i framställningens 63 § 1 mom.)

Vid grundskola kan finnas tjänster för rektor, klasslärare, lärare i specialklass, speciallärare, ämneslärare, lektor och studiehandledare.

(3 mom. lika som i framställningens 63 § 2 mom.)

63 §

Vid (utesltn.) grundskola får, med landskapsstyrelsens tillstånd och i enlighet med vad kommunerna sinsemellan överenskommer, inrättas lärartjänst vars innehavare är skyldig att fullgöra en del av sin undervisningsskyldighet i en eller flera grundskolor eller i landskapets skolor.

(2-3 mom. lika som i framställningens 64 § 2-3 mom.).

64 §

(Lika som i framställningens 65 §).

65 § (66 §)

På låg- och mellanstadiet kan förutom tjänster för klasslärare finnas tjänster för ämneslärare i främmande språk, speciallärare och lärare i specialklass. Om på låg- och mellanstadiet finns minst sju klasslärartjänster eller där så prövas lämpligt kan även andra ämneslärartjänster finnas.

66 § (67 §)

På högstadiet kan inrättas lektors-, ämneslärar-, specialklasslärar-, speciallärar-, skolbibliotekarie- samt studiehandledartjänster i den mån timantalen i läroämnena förutsätter detta. Vid inrättande av lektors- eller ämneslärartjänst i något läroämne kan för elevhandledning avsedda timmar beaktas.

67 §

(Lika som i framställningens 68 §).

68 §

(1-4 mom. lika som i framställningens 69 § 1-4 mom.).

Skolnämnd antar vikarie och timlärare. För kortare tid kan vikarie och timlärare antas till tjänst eller uppgift utan att denna förklaras ledig. Skolans föreståndare kan anta vikarie för högst en månad. Timlärare anställs tills vidare eller för viss tid.

Tjänsteman beviljas tjänstledighet av skolnämnden.

69-71 §§.

(Lika som i framställningens 70-72 §§.)

72 §.

Har tjänsteman (uteslutn.) uppsåtligen eller av vårdslöshet (uteslutn.) förfarit felaktigt vid handhavandet av sina uppgifter eller (uteslutn.) på annat sätt försummat sina uppgifter skall skolnämnden, sedan vederbörande beretts tillfälle att avge förklaring, ta ställning till om frågan skall lämnas därhän eller om åtgärder i saken är påkallade. Är fråga om förskingring, oredlighet eller annat uppsåtligt brott som innebär grovt åsidosättande av tjänsteplikt skall saken anmälas till allmänna åklagaren. Om åtgärder som här avses skall fullmäktige underrättas.

(Lika som i framställningens 73 § 2 mom.).

73-76 §§.

(Lika som i framställningens 74-77 §§).

77 §

Angående ordinarie lärare vars tjänst indragits gäller vad om landskapets tjänstemän är särskilt föreskrivet.

10 kap.

Fastigheter och lösöre

78-82 §§

(Lika som i framställningen).

11 kap.

Särskilda bestämmelser

83 §

(1 mom. lika som i framställningen).

Grundskolan skall ägna särskild omsorg åt de elever som tidigare fått specialundervisning och stödja dem vid övergången till fortsatta studier, eller till arbetslivet (uteslutn.).

84 §

Anställda och förtroendevalda inom grundskolväsendet får inte för utomstående yppa vad de fått veta i sina i denna lag förutsatta uppgifter, om saken på grund av sin natur skall hållas hemlig.

85-87 §§

(Lika som i framställningen).

88 §.

(1 mom. lika som i framställningen).

I direktions beslut som gäller utlåtande om arbetsplan, godkännande av arbetsordning eller ibruktagande av ny lärobok får ändring inte sökas genom besvär.

(3 mom. lika som i framställningen).

89 §

I beslut som skolnämnd fattat söks ändring hos kommunstyrelsen genom kommunala besvär, om beslutet gäller

- 1) elevs skolgång i annan skola än det egna distriktets;
- 2) inkvartering, skolskjuts eller understöd för skolskjuts och ledsagande;
- 3) antagning till läger och annan rekreativ verksamhet;
- 4) bestämmande av tjänstemans tjänstgöringsplatser;
- 5) i 81 § 2 mom. avsett ärende (uteslutn.); eller
- 6) ärende, som kan överföras till kommunstyrelsen för handläggning.

(2 mom. lika som i framställningen).

90-91 §§

(Lika som i framställningen).

92 §

Den som inte anser sig ha fått berättigad ekonomisk förmån från kommunal myndighet får, såvida annorlunda inte är särskilt stadgat i lag, skriftligen yrka på rättelse av beslutet hos myndigheten. Rättelseyrkande i sak får dock endast framstäl-

las, om arbetsdomstolen har beslutat att inte avgöra saken.

(2-3 mom. lika som i framställningen).

93-97 §§

(Lika som i framställningen).

12 kap.

Ikraftträdelsebestämmelser

98 §

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1988. Genom lagen upphävs landskapslagen den 2 juli 1970 om grunderna för skolväsendet (28/70), landskapslagen den 16 oktober 1958 om folkskolväsendet i landskapet Åland (23/58) samt landskapslagen den 10 juli 1972 angående tillämpning av lagen om tjänsteinnehavarnas vid grundskolan avlöning och pension samt om familjepension efter dem (37/72).

(2 mom. lika som i framställningen).

99-100 §§

(Lika som i framställningen).

Mariehamn den 9 april 1987.

På kulturutskottets vägnar:

Barbro Sundback
ordförande

Susanne Eriksson
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Sundback, viceordföranden Gustafsson, ledamöterna Fagerholm, Lindholm (delvis), och Sundberg (delvis) samt ersättaren Öberg (delvis).

(

)

(

)